

Primljen 10. 01. 2005.
Prijvaćen 17. 01. 2005.

PRIKAZ KNJIGE GIUSEPPEA PATOTE „GRAMMATICA DI RIFERIMENTO DELLA LINGUA ITALIANA PER STRANIERI”

Pavao Tekavčić

Filozofski fakultet, Pula

Giuseppe Patota

Grammatica di riferimento della lingua italiana per stranieri

Società Dante Alighieri, Le Monnier, Firenze 2003, 424 str.

1. Talijanska gramatika koju ovdje prikazujemo našim čitateljima djelo je profesora povijesti talijanskoga jezika na Sveučilištu u Sieni, koji je do sada (kako se čita na unutarnjoj strani prednjih korica) objavio neke knjige (sve u Milanu) pod rječitim naslovima: *Il salvalingua* (1996), *Il salvastile* (1998) i *Il salvaitaliano* (2000). Neće nas dakle začuditi ni sadržaj ovdje recenziranoga priručnika, koji se, kažimo to odmah, odlikuje suvremenim pristupom i jednako suvremenim primjerima, znatnim antipurizmom i obradom današnjice, suvremenoga talijanskog jezika. Potpisanom recenzentu nije poznata nijedna talijanska gramatika koja bi tako pristupačno, jednostavno, gotovo *zanimljivo*, izlagala inače dosadno suhoparno gradivo tradicionalnih „gramatika”.

2. Nakon pozdravne riječi (*Presentazione*) predsjednika Društva Dantea Alighierija i ambasadora Bruna Bottaija (III) te Uvoda (*Introduzione*) iz pera samoga Autora (VII), slijede četiri glavna dijela (*Parti*): I. *Suoni e lettere dell'italiano* (1-39), II. *Forme e frasi* (41-332), III. *Rapporti* (333-386), IV. *Parole* (387-411). Nakon tih glavnih dijelova nalazimo *Indice delle schede* (popis sažetih tabelarnih prikaza pojedinih problema; 412), *Indice dei verbi coniugati* (od *accendere* do *volere*) i vrlo detaljan sadržaj knjige (*Indice generale*, 415-422). Već je iz tih naslova vidljivo da Autor umjesto tradicionalnih pojmova i naziva (fonetika i fonologija, morfologija, sintaksa, leksik, tvorba riječi) uvodi kratke, opisne i pristupačnije, jasnije motivirane termine.

3. Što smo upravo rekli za naslove dijelova vrijedi dijelom i za naslove potpoglavlja i njihovih daljnjih podjela: I. dio: Foni e fonemi, Grafemi, L'alfabeto dell'italiano, I fonemi dell'italiano, I grafemi stranieri, Una presentazione più sofisticata dei fonemi dell'italiano, Le sillabe, L'accento, L'accento nella scrittura, I dubbi, Ancora sulle lettere dell'alfabeto, La punteggiatura; II. dio: 1. Il nome, 2. L'articolo e la preposizione, 3. L'aggettivo, 4. Il verbo

e i suoi usi, 5. Pronomi e aggettivi pronominali, 6. Il pronome relativo e la frase relativa, 7. Domande, risposte, esclamazioni, 8. Altri pronomi e aggettivi pronominali; III. dio: 1. *E, o, ma* e altri rapporti, 2. Come si indicano un tempo, un luogo e un modo, 3. Come si esprimono uno scopo, una causa e una conseguenza, 4. Come si esprime un'ipotesi; IV. dio: (u svim je poglavljima navedeno da su to *generalità*) Le parole derivate per mezzo di prefissi, Le parole composte. U tom su dijelu obrađene i posve suvremene tvorbe, npr. *ecodiesel, megastadio*, zatim tzv. parole-macedonia (pr. *Autoferrotranviario*) i riječi-sigle (*RAI, FIAT, VIP, AIDS, CD, DVD* itd).

4. U okviru ove kratke recenzije nije moguće spomenuti sve ono što je u knjizi novo, korisno i, prije svega za strance važno, pa ćemo se ograničiti na ono što držimo posebno vrijednim.

4.1. Upozorenja na nesigurnosti, npr. naslov *I dubbi* u I. dijelu (str. 29).

4.2. Sistematski pravac izlaganja ne od jezičnih kategorija prema sadržaju, nego od sadržaja prema sredstvima izražavanja (v. podnaslove u III. dijelu), što podsjeća na staro, a još uvijek zanimljivo i korisno djelo *La pensée et la langue* Ferdinanda Brunota.

4.3. Pragmalingvistički pristup prožima cijelu Gramatiku, a kao primjer ističemo primjedbu na 258. stranici: razlika *ci* i *vi* nije toliko u značenju (očito se misli na opoziciju „blizu/ daleko“) koliko u kontekstu: *ci* je mnogo češće, dok je *vi* ograničeno na *l'italiano ricercato*.

4.4. Važnost pragmatike, a i sociolingvistike, vidi se i u posebnom poglavlju *I pronomi allocutivi* (260-262).

4.5. Jednako je korisno i poglavlje *Come si risponde a una domanda* (291-297).

4.6. Na mnogo mjesta daju se odlični sažetci i pregledi dotičnih jezičnih elemenata, npr. *che „tuttofare“* (279-280), a izlaganja o pojedinim oblicima (= kategorijama riječi) upotpunjena su osvrtima na fraze (v. naslov II. dijela!).

4.7. Napokon, primjeri su uzeti mahom iz suvremenih područja: politike, sporta (imena klubova, 68-69), pa i zabavne glazbe (*Ventiquattro mila baci*, 323; *Suonala ancora, Sam* [iz filmskog evergrina *Casablanca*], 351; Felice di stare lassù, 366).

5. Ma koliko izvrsno bila recenzirana gramatika, i njoj se mogu postaviti neke kritičke opaske, od kojih se ograničavamo na najvažnije.

5.1. Superlativ i elativ obrađuju se zajedno (108-109), i to pod sasvim tradicionalnim nazivima *superlativo relativo* i *superlativo assoluto*, što nas u ovako suvremenom priručniku

zaista čudi, jer – kako je dobro poznato – ta dva izražajna sredstva nisu komutabilna: dovoljno je usporediti npr. *Mario è il più forte della classe* (nikako „*fortissimo*” i *una fortissima scossa di terremoto* (nikako „*la più forte*”).

5.2. Budući da se u cijeloj knjizi vrlo često uspoređuje talijanski s drugim velikim europskim jezicima, bilo bi korisno upozoriti da talijanski jezik nema superlativa priloga, dok elativ naravno ima, pa tako hrvatsko *vrlo dobro* možemo prevesti kao *benissimo* (ili *molto bene*), ali *najbolje* (*NN je igrao najbolje*) ne možemo prevesti *il meglio* (dok je u francuskom moguće *le mieux*, u njemačkom *am besten*).

5.3. Na 248. stranici kaže se da grupa [mi bismo rekli sintagma] „prijedlog s imenicom” može stajati ispred i iza glagola, bez daljnjih precizacija, pa se navodi primjer *Marco ha detto tutto a me / A me Marco ha detto tutto*, ali je jasno da odnos *tema – rema* nije jednak, kao uostalom ni u hrvatskom: *Marko je rekao sve meni / Meni je Marko rekao sve*.

6. Držimo da se iz našega prikaza jasno vidi koje su vrijednosti recenziranoga djela pa ne treba ponavljati ono što smo anticipirali u prvom paragrafu. Umjesto toga kazat ćemo samo ovo: uvjereni smo da je *Grammatica di riferimento della lingua italiana per stranieri* Giuseppa Patote toliko korisna i važna, da bi ju svaki nastavnik talijanskoga jezika, od osnovnoškolske do fakultetske razine, jednostavno **morao imati**.

